

A 19-es pataji fölkelők emlékezete

Emlékezet nélkül nincs identitás. Sem az egyénnek, sem a nemzetnek. És a történelmi emlékezet alakításának föladatával minden nemzedék találkozik. Ami pedig a XX. századot illeti, nem könnyű ez a kötelesség.

Az 1919-es esztendő borzalmas tragédiáival olyan időszak, amelynek megítélésében máig sok az ellentmondás.

Újkori történelmünk egyik mélypontjára süllyedt 1919-ben Magyarország. Veszett háború, gazdasági nehézségek, szociális-nemzetiségi feszültségek, az ország területére behatoló idegen hadseregek. Egy világmegváltó eszmét hirdető szélsőséges politikai csoport szerezte meg ekkor puccsal a hatalmat, s létrehozta Közép-Európa első totalitárius diktatúráját.

Félelem, állandó bizonytalanság lett úrrá az országon. Hatalmas erővel harsogott a propaganda egy nagyszerű új világról, közben infláció, rekvirálások és kegyetlenkedések voltak napirenden. Különösen a magyar falu fogadta értetlenül ezt a rendkívüli állapotot. A Duna mentén júniusban kibontakozott parasztfölkelés volt az egyik legjelentősebb fegyveres megmozdulás a diktatúra ellen; fél megyényi területre terjedt: Kiskunlacházától Kalocsáig és Dunapentelétől Tolnáig.

Ez a népfölkelés Dunapatajon kezdődött. 1919. június 18-án itt állt meg a magyar történelem órájának a mutatója. Másnap reggel kellett volna kezdeni az újabb sorozást, a legfontosabb mezei munkák idején. Este már nagy tömeg gyűlt össze a Külsővendéglő előtt, s amikor a vöröskatonák erőszakoskodni kezdtek, kicsavarták a kezükből a fegyvert, majd lefegyverezték a vörös őrséget, letartóztatták a direktórium tagjait. A község népe megdöntötte a kommünt, héttagú bizottságot választottak az ügyek intézésére. Futótűzként terjedt innen a fölkelés. A legtöbb helyen kártyavárként omlott össze a diktatúra. A mozgalomnak azonban nem volt egységes irányítása, megfelelő fegyverzete. Június 19. és 23. között több sikeres akciót hajtottak végre a fölkelők, a patajiak még két ágyút is szereztek. Hiába választottak katonaviselt parancsnokokat, készültek módszeresen a vörösök támadására, június 23-án a túlerő és a gépfegyverek döntöttek. Pataj határában lemészárolták a gyöngén fölfegyverzett fölkelőket, 48 holttestet azonosítottak később a csatatéren. A faluba bevonuló vörösök kíméletlenül agyonlőttek minden férfit, akit az utcán, udvaron találtak. Még borzalmasabb volt azután Szamuely szadista bosszúja, több fölkelőt kihallgatás nélkül akasztottak föl a vadgesztenyefákra. Közel hetven áldozata volt Dunapatajon a kommunista zsarnokság ellen kirobbant fölkelésnek.

Mártírokról és hősookról kell beszélnünk. Akik, méltók a nemzet emlékezetére.

Méltó magyar örökségként számon tartani a 19-es pataji fölkelők harcának hagyományát. Remélhetően az utódok ápolják ezt a tradíciót, s majd utca vagy tér is idézi a fölkelők emlékét a helységben.

Kiss Gy. Csaba